КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.343.5

Я. Ф. Фокін
аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ УХИЛЕНЬ ВІД ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто слідчий огляд, що є однією з невідкладних слідчих дій. За допомогою огляду документів та речей може бути отримана найбільш важлива інформація. Запропоновано алгоритм дій для здійснення огляду документів та речей у справах про ухилення від військової строкової служби та мобілізації.

Ключові слова: *огляд, мобілізація, ухилення від призову, призовник, документи.*

Постановка проблеми. На тлі проходження на сході України антитерористичної операції (із 30 квітня 2018 р. операції об'єднаних сил) збільшилася кількість кримінальних злочинів, які порушують процес комплектування Збройних сил України, а отже, підривають їхню боєготовність та обороноздатність країни. Зокрема, це ухилення від призову на військову строкову службу (ст. 335 Кримінального кодексу (далі – КК) України) та призову з мобілізації (ст. 336 КК України).

У розслідуванні таких злочинів важливе місце належить правильному здійсненню слідчого огляду, який повинен проводитися відповідно до загальних вимог кримінально-процесуального закону і рекомендацій, розроблених криміналістикою. Оскільки огляд є слідчою дією, яка полягає в безпосередньому сприйнятті об'єктів із метою виявлення слідів злочину й інших речових доказів, з'ясування обставин події, а також обставин, що мають значення для справи, є певне наукове недоопрацювання проблем та особливостей слідчого огляду документів та речей у справах про ухилення від військової строкової служби та мобілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему підстав для проведення слідчого огляду в різні часи розглядали у своїх працях Ю.П. Аленін, В.В. Вапнярчук, Ю.М. Грошевий, О.В. Капліна, В.П. Колмаков, В.С. Кузьмічов, П.А. Лупінська, В.М. Хотенець, Ю.М. Чорноус, С.А. Шейфер та інші науковці. Проте дане питання залишилося дискусійним. Визначення підстав для проведення різних видів огляду в кримінальному провадженні потребує подальшого розроблення.

Мета статті – дослідження процесуальної регламентації підстав для проведення окремих видів слідчого огляду за кримінальним процесуальним законодавством України та дослідження особливостей слідчого огляду документів та речей у справах про ухилення від військової строкової служби та мобілізації.

Виклад основного матеріалу. Основною проблемою тактики здійснення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування ухилення від проходження

© Фокін Я. Ф., 2018

військової строкової служби та мобілізації є те, що найпоширенішою слідчою дією в процесі розслідування згаданих злочинів, є слідчий огляд. Слідчі не зважають на криміналістичні рекомендації щодо тактики виконання будь-якої слідчої дії. Ми категорично проти такої тенденції «спрощення» досудового слідства щодо ст. ст. 335 та 336 КК України. Обставини скоєння даної групи злочинів, які здаються ясними і встановленими, можуть приховувати багато проблем. Факти, що вказують на них, часто не беруться до уваги, що підштовхує слідчого до ухвалення незаконних і несправедливих рішень.

На думку Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця, варто розглядати кримінально-процесуальну характеристику слідчих дій відповідно до кримінально-процесуальних підстав; змісту дії; порядку фіксації їх перебігу й отриманих результатів [1, с. 213].

В.С. Кузьмічов та Ю.М. Чорноус вважають слідчу дію складним і багатоаспектним правовим явищем, що складається із кримінально-процесуального, морально-етичного, психологічного й організаційно-тактичного аспектів, що забезпечує цілісне й узгоджене провадження слідчої дії. Кримінально-процесуальний аспект слідчої дії визначає правові підстави для застосування, регламентує порядок провадження, фіксації та використання отриманих результатів для встановлення істини в кримінальній справі [2, с. 240].

Оскільки «ухильник» може перебувати в невідомому співробітникам військкомату місці, а також може продовжувати звичне існування залежно від способу вчинення злочину. Тобто злочини, ознаки яких передбачені ст. ст. 335 та 336 КК України, є такими, що тривають. Отже, говорити про конкретне місце ухилення від проходження військової строкової служби та мобілізації, неможливо. Тому й про огляд місця події як про слідчу (розшукову) дію не йдеться. Може здійснюватися огляд документів та речей як самостійна слідча дія або в складі інших слідчих (розшукових) дій.

Регламентування огляду як слідчої дії передбачене ст. 237 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України. Огляд здійснюється з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин учинення кримінального правопорушення, слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей і документів [3]. Водночас поняття «огляд» не конкретизується. Вчені-криміналісти заповнили дану прогалину і зазначили: «Слідчий огляд являє собою один із процесуальних способів дослідження матеріальних об'єктів у кримінальних справах шляхом безпосереднього сприйняття слідчим ознак об'єкта за допомогою органів почуттів, а також інструментальним і експериментальним способами» [4, с. 94].

Як зазначає Ю.П. Аленін, проведення слідчої дії відбувається в таких процесуальних формах:

1) Ухвалення спеціальної постанови, в якій містяться юридичні та фактичні підстави для проведення даної дії; наявність санкції прокурора або дозволу суду;

2) зазначення юридичних та фактичних підстав для проведення конкретної слідчої дії у вступній частині протоколу;

3) наявність у протоколі вказівки лише на юридичні підстави для провадження слідчих дій і та обставина, що закон не вимагає під час складання протоколу цих дій посилання на фактичні підстави, ще не означає, що слідчий може їх проводити за відсутності цих підстав [5, с. 414].

Значення слідчого огляду під час проведення досудового розслідування надзвичайно велике. Ця слідча (розшукова) дія дає змогу слідчому безпосередньо сприймати місце події, об'єкти з метою виявлення слідів злочину та з'ясувати обставини події, що мають значення для кримінального провадження, скласти уявлення про механізм злочину й особу злочинця, висунути слідчі версії та правильно визначити напрями розслідування [6, с. 11].

Слідчий огляд має різновиди, основна його класифікація зумовлена особливостями об'єкта, що підлягає вивченню. З огляду на характеристики об'єктів, які потребують безпосереднього дослідження слідчого під час розслідування ухилення від проходження військової строкової служби та мобілізації, вважаємо за потрібне підкреслити, що в такому разі зазвичай має місце огляд документів і речей.

Огляд документів. Документом у кримінальному процесі є спеціально створений

із метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як докази факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження (ч. 1 ст. 99 КПК України).

Крім того, за характером виникнення документи поділяються на дві групи: 1) офіційні (надходять від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, організацій і установ, службових осіб); 2) особисті (надходять від фізичних осіб) [7, с. 136].

Об'єктами даного виду огляду під час розслідування зазначеного злочину завжди є матеріали, що надійшли з військового комісаріату. Також зрідка оглядаються документи, отримані з інших джерел. Під час огляду зазначених документів діють загальноприйняті криміналістичні рекомендації, що стосуються здійснення даної слідчої дії. Оглядом і дослідженням документів можуть бути вирішенні такі завдання:

1. Встановлення даних, що характеризують документ: його найменування; ким і коли виданий або виготовлений, кому адресований; зміст тексту документа, наявність реквізитів; зовнішній вигляд документа.

2. Встановлення змісту пошкоджених документів, а також закреслених і залитих текстів.

3. Виявлення ознак, що індивідуалізують документ.

4. Виявлення ознак підробки.

5. Встановлення значення документа, який оглядається, для з'ясування обставин розслідуваної справи, де і в кого, в яких умовах перебував документ, якому колу осіб могли бути відомі факти, викладені в документі тощо [8, с. 56].

У разі вчинення злочину шляхом симуляції хвороби потрібно проводити огляд медичних документів підозрюваного (обвинуваченого), а саме:

1. Медичних документів «ухильника», виданих до призову в Збройні сили України (медичні карти пацієнта різних медичних установ, окремі довідки та висновки про стан здоров'я, проведені дослідження тощо).

2. Медичних документів, переданих із військового комісаріату (карта призовника, карта медичного огляду громадянина, що підлягає призову на військову службу, довідка про стан на обліку в психоневрологічному, наркологічному, протитуберкульозному, дерматовенерологічному кабінеті).

3. Медичних документів, отриманих призовником після проходження військово-лікарської комісії (результати медичних досліджень про стан здоров'я призовника).

Якщо злочин скоєно шляхом введення в оману щодо віросповідання, переконань, що дають підставу для проходження альтернативної (невійськової) служби, то об'єктами огляду можуть стати: документи, що підтверджують членство підозрюваного (обвинуваченого) у релігійній організації чи іншому об'єднанні (посвідчення або довідка про членство, відеозапис та фотокартки заходів, які проводить релігійна організація тощо).

У разі вчинення злочину шляхом дачі неправомірної вигоди об'єктами слідчого огляду можуть стати:

1. Відео-, аудіофіксація процесу передачі неправомірної вигоди (хабара).

2. Матеріальний носій інформації про вимагання неправомірної вигоди або пропозиції її дати (наприклад, аркуш паперу із зазначенням суми або послуги за відстрочку від призову на військову службу).

У разі підроблення документів мають оглядатися:

1. Підроблені документи (трудові книжки, свідоцтва про шлюб, посвідчення тощо).

2. Справжні документи, що містять інформацію про такі ж факти, що і підроблені, але мають протилежний зміст.

У разі ухилення шляхом неявки за повісткою до військового комісаріату або за місцем проходження служби об'єктами огляду можуть стати:

1. Документи, що підтверджують факт від'їзду призовника кудись, коли він мав прибути на призовний пункт для відправки за місцем служби (проїзний квиток залізничного або автотранспорту та ін.).

2. Документи, що підтверджують факт присутності призовника за місцем прожи-

вання, тоді як він заявляє про неможливість прибуття на призовний пункт для відправки за місцем служби у зв'язку з відсутністю за місцем проживання (підпис на бланку отримання повістки тощо).

Особливості огляду документів під час розслідування ухилення від проходження військової строкової служби та мобілізації такі:

1. Слідчий, який проводить огляд, має однаково цікавитися не тільки змістом, а й формою документа, який оглядається (особливу увагу варто приділити наявності законних вимог щодо складання особою даних документів; наявності фактів, які суперечать один одному), не виключати можливості матеріальної або інтелектуальної підробки.

2. Специфіку огляду і його особливу спрямованість можуть визначити результати проведених до цього слідчих (розшукових) дій (допитів, опитувань, обшуків, експертиз тощо).

Огляд речей. У ч. 1 ст. 98 КПК України зазначено: «Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, у тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення».

Речові докази повинні мати властивості належності та допустимості. Належність означає, що предмети, які додаються до справи як речові докази, є доказами, які підтверджують наявність чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, та інші обставини, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів [9, с. 274].

Об'єктами даного виду огляду, у межах досудового слідства за ст. ст. 335 та 336 КК України, є речі, надані підслідним або його адвокатом на підтвердження доводів захисту (предмети культу, підроблені печатки, грошові кошти (якщо злочин скоєно шляхом дачі неправомірної вигоди), інші предмети, що підлягають вилученню під час різних слідчих дій. Щодо огляду зазначених речей діють загальноприйняті криміналістичні рекомендації, що стосуються виконання даної слідчої дії.

Зазначимо, що в процесі перевірки версій про симуляцію хвороби, підробку документів, введення в оману щодо права на проходження альтернативної (невійськової) служби як учасника огляду речей і документів варто запрошувати спеціаліста. В.Г. Гончаренко вважає спеціальними знаннями такі, що «одержані в результаті спеціального навчання або професійного досвіду» [10, с. 27]. А науковець В.М. Махов надає таке визначення спеціальних знань: «Спеціальні знання – це знання, притаманні різним видам професійної діяльності, за винятком знань, які є професійними для слідчого і судді, що використовуються під час розслідування злочинів і розгляду кримінальних справ у суді з метою сприяння встановленню істини у справі у випадку і порядку, встановлених кримінальним процесуальним законодавством» [11, с. 141]. Під час фіксації результатів огляду слідчий буде використовувати спеціальну термінологію, спеціаліст вкаже на специфіку досліджуваних об'єктів. Діяльність даної особи регулюється ст. ст. 71 та 72 КПК України.

Висновки і пропозиції. Отже, слідчий огляд є однією з невідкладних слідчих дій. За його допомогою може бути отримана найбільш важлива інформація, яка сприяє розкриттю злочину. У криміналістичній і кримінально-процесуальній літературі огляду присвячено багато робіт. Огляд як самостійна слідча дія проводиться згідно із загальними вимогами кримінально-процесуального закону і відповідно до рекомендацій, розроблених криміналістикою.

Ми розглянули особливості проведення огляду документів та речей у справах про ухилення від військової строкової служби та мобілізації. Організація, тактика, методи проведення такого огляду зубумовлені специфікою предмета злочинного посягання, способом скоєння та слідами злочину. У будь-якому разі чітке дотримання

криміналістичних правил проведення огляду дозволяє слідчому отримати найбільш повне уявлення про злочин.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процес України: підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / Ю.М. Грошевий, Т.М. Мірошниченко, Ю.В. Хоматов та ін.; за ред. Ю.М. Грошевого, В.М. Хотенця. Х.: Право, 2000. 496 с.
2. Кузьмічов В.С., Чорноус Ю.М. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення: монографія. К., 2005. 448 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.
4. Следственные действия/ Криминалистические рекомендации Типовые образцы документов / под ред. В.А. Образцова. М.: Юристъ, 1999. С. 177.
5. Кримінально-процесуальне право України: підручник / за заг. ред. Ю.П. Аленіна. Х.: Одісей, 2009. 816 с.
6. Чорноус Ю.М. Слідчі дії: поняття, сутність, напрями розвитку та удосконалення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2005. 200 с.
7. Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В.В. Коваленка, Л.Д. Удалової, Д.П. Письменного. К.: Центр учбової літератури, 2013. 544 с.
8. Тактика следственных действий / под ред. В.И. Комисарова Саратов: СГАП, 2000. 357 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. 1104 с.
10. Гончаренко В.Г., Курдюков В.В., Легких К.В. Спеціальні знання: генезис, предмет, рівні, форми використання в доказуванні. Вісник Академії адвокатури України. 2007. № 2 (9). С. 22–34.
11. Махов В.Н. Использование знаний сведущих лиц при расследовании преступлений: монография. Москва: РУДН, 2000. 296 с.

Фокин Я. Ф. Особенности следственного осмотра во время досудебного расследования уклонений от военной срочной службы и мобилизации

В статье исследуется следственный осмотр, являющийся одним из неотложных следственных действий. С помощью осмотра документов и вещей можно получить наиболее важную информацию. Предложен алгоритм действий при проведении осмотра документов и вещей по делам об уклонении от военной срочной службы и мобилизации.

Ключевые слова: *осмотр, мобилизация, уклонение от призыва, призывник, документы.*

Fokin Ya. Peculiarities of investigation during pre-trial investigation of evasion from military service and mobilization

The article deals with investigative examination, which is one of the urgent investigative actions. With its help, the inspection of documents and things can be obtained the most important information. An algorithm of actions is offered in the course of inspection of documents and things on cases of evasion from military emergency service and mobilization.

Key words: *inspection, mobilization, evasion from conscription, conscripts, documentaries.*

2018 р., № 2 (31) том 1

Право та державне управління

Збірник наукових праць

виходить 4 рази на рік

Головний редактор:
О. В. Покатаєва, доктор юридичних наук, доктор економічних наук, професор

Редакційна колегія:
Ю. В. Абакумова, д.ю.н., професор
Н. В. Авраменко, д.держ.упр., доцент
О. М. Бандурка, д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України
Т. М. Безверхнюк, д.держ.упр., професор
Д. Т. Бікулов, д.держ.упр., доцент
М. М. Білінська, д.держ.упр., професор
В. Г. Бодров, д.е.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України
М. В. Болдуєв, д.держ.упр., професор
С. К. Бостан, д.ю.н., професор
О. П. Гетманець, д.ю.н., професор
В. В. Городовенко, д.ю.н., доцент, Заслужений юрист України
Н. О. Гуторова, д.ю.н., професор, Академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України
С. Ф. Денисов, д.ю.н., професор
Т. А. Денисова, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України
А. О. Дєгтяр, д.держ.упр., професор
О. В. Долгальова, д.держ.упр., професор
В. П. Ємельянов, д.ю.н., професор
Д. М. Єрмоленко, д.ю.н., професор
Т. А. Занфірова, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України
О. М. Іваницька, д.держ.упр., професор
А. В. Іщенко, д.ю.н., професор
Н. С. Карпов, д.ю.н., професор, полковник міліції
О. В. Кіктенко, д.держ.упр., доцент
О. Г. Колб, д.ю.н., професор
Т. В. Кошова, к.держ.упр., провідний спеціаліст Запорізької торгово-промислової палати
Т. А. Краченко, д.держ.упр., професор
І. Є. Криницький, д.ю.н, доцент, старший науковий співробітник
О. І. Крюков, д.держ.упр., професор
М. П. Кучерявенко, д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України, Заслужений діяч науки і техніки України
М. А. Латинін, д.держ.упр., професор
Т. А. Латковська, д.ю.н., професор
О. М. Литвинов, д.ю.н., професор
В. Г. Лукашевич, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України
Є. Д. Лук'янчиков, д.ю.н., професор
В. К. Матвійчук, д.ю.н., професор
Р. С. Мельник, д.ю.н., професор
А. В. Мерзляк, д.держ.упр., професор
О. Г. Мордвінов, д.держ.упр., професор
С. О. Мосьондз, д.ю.н., доцент
З. О. Надюк, д.держ.упр., доцент
В. М. Огаренко, д.держ.упр., професор
В. М. Пальченкова, д.ю.н., професор
П. С. Покатаєв, д.держ.упр., доцент
Н. Ю. Пришва, д.ю.н., професор
О. В. Прудивус, к.ю.н., доцент
О. П. Рябчинська, д.ю.н., професор
Л. А. Савченко, д.ю.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України
О. Ю. Синявська, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України
О. В. Солдатенко, д.ю.н., професор, старший науковий співробітник
В. М. Трубников, д.ю.н., професор
Л. Г. Удовика, д.ю.н., к.філос.н., доцент
В. А. Устименко, д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України
П. В. Хряпінський, д.ю.н., професор
В. Д. Чернадчук, д.ю.н., професор
О. І. Черниш, д.держ.упр., професор
В. І. Шамілов, к.е.н., президент Запорізької торгово-промислової палати
Н. Я. Якимчук, д.ю.н., професор

Іноземні члени редакційної колегії:
Х. Арбутіна, доктор наук, професор (Хорватія)
Г. Ю. Бистров, д. ю. н., професор (Російська Федерація)
О. Ю. Грачова, д. ю. н., професор (Російська Федерація)
Б. Єлчич, доктор наук, професор (Хорватія)
О. П. Овчинникова, д. е. н., професор (Російська Федерація)
Ю. М. Осипов, д. е .н., професор (Російська Федерація)
С. О. Пелих, д. е. н., професор (Республіка Білорусь)
М. В. Сенцова (Карасьова), д. ю. н., професор, Заслужений працівник вищої школи Росії (Російська Федерація)
Е. Д. Соколова, д. ю. н., професор (Російська Федерація)
В. С. Фатєєв, д. е. н., професор (Республіка Білорусь)
О. Хорват-Лончаріч, доктор наук, професор (Хорватія)
О. А. Ялбулганов, д. ю. н., професор (Російська Федерація)

Збірник наукових праць включено до переліку фахових видань з юридичних наук та державного управління згідно з постановою ВАК України від 23.02.2011 р. № 1-05/2; наказом МОН України від 11.07.2016 № 820

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Засновники:

Класичний приватний університет
Запорізька торгово-промислова палата
Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 17197-5967Р від 16.11.2010 р.

Видавець:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету телебачення та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.

Журнал ухвалено до друку вченою радою Класичного приватного університету
25 квітня 2018 р., протокол № 8

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено лише за згодою автора і редакції.

При передрукуванні обов'язкове посилання на видання: Право та державне управління : збірник наукових праць / [за ред. О. В. Покатаєвої]. У 2-х томах. – Запоріжжя : КПУ, 2018. – № 2 (31). – Т. 1. – 196 с.

Редакція не завжди поділяє думку автора і не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

Редагування: А. О. Бессараб
Технічне редагування та комп'ютерна верстка: О. В. Дрига
Дизайн обкладинки: Я. В. Зоська

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.
Телефони/факс: (0612) 220-58-42, 63-99-73.

Здано до набору 20.04.2018.
Підписано до друку 07.05.2018.
Формат 60×84/8. Ризографія. Тираж 300 пр.
Замовлення № 31-18Ж.

Виготовлено на поліграфічній базі
Класичного приватного університету

© Класичний приватний університет, 2018

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

К. Х. Герасимюк, Н. С. Зелінська
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....**5**

П. Я. Доллінер
ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....**10**

Є. О. Качанов
ПРОЦЕДУРНІ СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ СУДОВИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ.....**15**

В. В. Мухін
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ.....**21**

О. П. Письменна
ПРАКСЕОЛОГІЯ ПРАВОРОЗУМІННЯ В РІЗНИХ УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ.....**25**

Yu. Yu. Reminska
CORRELATION BETWEEN TWO VERSIONS OF THE RULE OF LAW PRINCIPLE: DYNAMICS FOR THE TARGET DETERMINATION.....**30**

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Б. Б. Парій
ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ МОЛДОВИ.....**37**

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО

Л. О. Андрієвська, О. В. Варбанський
АНАЛІЗ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....**43**

В. В. Баранкова
ОСКАРЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ АБО ВІДМОВИ В ЇХ ВЧИНЕННІ.....**49**

О. В. Бігняк
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КОРПОРАЦІЇ В УКРАЇНІ.....**57**

Є. А. Ваштарева
ПОМИЛКА ПОТЕРПІЛОГО ЯК УМОВА ВИНИКНЕННЯ КОНДИКЦІЙНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ.....**63**

Т. М. Мартинюк
ОКРЕМІ ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА І СПАДКОВОГО ПРАВА.....**71**

Г. Б. Яновицька
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....**77**

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

М. Є. Кисельов, К. А. Затулко
ВАРТІСТЬ ОБ'ЄКТА ОРЕНДИ ЯК ІСТОТНА УМОВА ДОГОВОРУ ОРЕНДИ..... **82**

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

М. А. Дейнега
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ..... **87**

К. В. Кошеленко
ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ, ОЗОНОВОГО ШАРУ, КЛІМАТУ..... **93**

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

А. В. Артеменко
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ ВЕРСТ НАСЕЛЕННЯ..... **99**

О. В. Запотоцька
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ..... **105**

З. Д. Калініченко
ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО ВВЕДЕННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ РЕФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ОПОДАТКУВАННЯ..... **111**

Н. П. Капітаненко
КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ..... **116**

Є. М. Клюєва
ОСОБЛИВІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМ ПОРТОМ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ **120**

О. Г. Плуталова
СУБ'ЄКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ..... **125**

П. С. Покатаєв
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ШУМУ ЯК ЕЛЕМЕНТА БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ..... **132**

І. С. Поляков
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПЕРЕГЛЯДУ РІШЕНЬ ОКРУЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В АПЕЛЯЦІЙНІЙ ІНСТАНЦІЇ..... **141**

В. М. Роллер
ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ..... **148**

О. Б. Северінова
ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА..... **155**

О. П. Цуркан
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ **160**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Ю. В. Іваніна
ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСТАВ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ:
РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН **168**

А. А. Коваль
ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ
НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО
ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ **175**

К. М. Осадчук, Б. М. Телефанко
ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ШТРАФУ **181**

В. І. Халавка
ЗАБОРОННІ ЗАХОДИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ
ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ СУВОРОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ **187**

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Я. Ф. Фокін
ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ УХИЛЕНЬ ВІД ПРОХОДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ **191**